

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

המאגר הלאומי לשעת חינוך

יחידת לימוד בנושא:
להיות אזרח במדינת ישראל

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

ציר: זהות ושייכות

להיות אזרח במדינת ישראל

יחידת לימוד מומלצת לכיתות י' (לקראת קבלת תעודת זהות)

"האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו"

שאול טשרניחובסקי

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מבוא למורה

נושא היחידה: להיות אזרח במדינת ישראל

שיעור 2

שיעור 1

ערכים

- אהבת דעת וחדוות למידה
- כיבוד ערכי המורשת והתרבות של מדינת ישראל
- כבוד האדם והמשפחה
- מחויבות למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
- צדק חברתי וערכות הדדיות

מיומנויות

קוגניטיביות: אוריינות שפתית, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית

תוך אישיות: מודעות עצמית

בין אישיות: מודעות חברתית, התנהלות חברתית

ידע

יחידה זו עוסקת במשמעות של היות אזרח במדינת ישראל. היא מבררת את דעתם של התלמידים בנושא לעומת המשתקף מהחוקים הקיימים ומההגדרה הפורמלית. כמו כן, היא דנה במקרים שבהם הענקת האזרחות מציבה דילמה.

מטרת היחידה: לבחון את הענקת האזרחות בישראל בחשיבה ביקורתית ובהבנה כי האזרחות שניתנה ובעקבותיה הזכויות והחובות אינם דבר של מה בכך.

ביחידה שלושה שיעורים (פנים אל פנים), רצוי להעביר את השיעורים ברצף.

שיעור 1 – מועדון מדינת ישראל

שיעור 2 – אזרחות ישראלית למי שאינו זכאי לה – ניהול דילמה

שיעור 3 – מהי תעודת זהות

* יחידה זו היא תוספת לחוברת הקיימת ואינה מחליפה אותה. **קישור לחוברת להיות אזרח, משרד החינוך, תוכנית חינוכית לקראת קבלת ת"ז.**

פרקטיקות

1. [דיון דילמה](#)
2. [חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
3. [ביצועי הבנה](#)
4. [פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
5. [הכרת השונה](#)
6. [עידוד מעורבות חברתית](#)
7. [תרגילי עמדות](#)

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

שיעור 1

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

נדמין כי מדינת ישראל היא מועדון סגור ושעלינו לקבל אנשים למדינתנו. התעלמו כעת ממה שאתם יודעים על קבלת אזרחות במדינה וחשבו למי הייתם רוצים להעניק אזרחות ולמי לא. נמקו את החלטתכם. למורה: אפשר לפזר בחדר כרטיסיות של דמויות (אפשר להשתמש בכולן או בחלקן) ולבקש מהתלמידים לסמן עליהן באמצעות מדבקות או טושים אם היו מעניקים להן אזרחות או לא:

ירוק – לא מעניקים אזרחות

אדום – מעניקים אזרחות

כן אפשר להשתמש ב-[Mentimeter](#) ולהציג את התוצאות לכיתה.

שאלות לדיון במליאה

- מדוע הרוב בחרו בירוק או באדום ביחס לדמות מסוימת?
- כיצד תשכנעו את שאר חברי הכיתה בדעתכם?
- מה היו הנימוקים לבחירה?
- אילו קשיים היו בהחלטה?

ג'וזף – בן 90, נוצרי, גרמני, הציל אלפי יהודים בשואה.

אהרון יעקב – בן 40, גר במאה שערים, אב לשבעה. לומד בכולל ומקבל קצבה. אשתו אינה עובדת.

מייקל – יהודי, עולה חדש מארה"ב, בן 97, חולה לב וזקוק להשתלה.

אוסי – בת 14, גרה בתל אביב, בת להורים זרים, נולדה בארץ, גדלה והתחנכה בה ואף מתכננת גיוס לצה"ל.

ג'מאל – בן 19, מוסלמי, מתחיל ללמוד בגרמניה בקרוב.

עדי – בן 40, יושב בכלא על רצח אשתו וילדיו.

אושו – לא יהודי, בעל חברות ענק בעולם, תורם הון למדינת ישראל.

רוברטו – בן 30, שחקן כדורסל מצטיין מארה"ב, אינו יהודי, משחק בקבוצה ישראלית המובילה באליפויות בינלאומיות.

מיקלן – בת 25, זכתה במדליית זהב אולימפית מטעם הפיליפינים וכיום עובדת בסיעוד בתל אביב.

איתן – בן 70, פרופסור למשפטים באוניברסיטה יוקרתית בארץ, תומך בתנועת ה-BDS

אולגה – נוצרייה, בעלה לשעבר יהודי, מתגוררת ברוסיה, בנה עלה לארץ כחייל בודד, משרת בצה"ל ביחידה קרבית.

סמירה – ערבייה, סטודנטית למדעים, בן דודה יושב בכלא על סיוע לארגון טרור.

רם – בן 17, מסרב לשרת בצבא מטעמים אידיאולוגיים.

אלכס – יהודי, גר בספרד, שוחרר מהכלא לאחר ריצוי שבע שנים בשל עבירות חמורות, מעוניין לעלות לישראל.

***הערה: מדובר בדמויות קיצוניות למטרת הפריית הדיון. ניתן לבחור גם בדמויות אחרות.**

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

שיעור 1

פתיחה

גוף – מהלך

סיום

בשלב זה, נרכז את הקרטיונים לקבלת אזרחות ולאי קבלת אזרחות שקבעו התלמידים בצד אחד של הלוח (לדוגמה: מצב בריאותי, ממלכתיות, שמירה על החוק, תרומה למדינת ישראל, ערכים חברתיים ועוד).

בצד השני של הלוח, נכתוב קריטריונים וחוקים שקבעה המדינה לקבלת אזרחות במדינת ישראל ונשווה ביניהם.

אפשר לעשות זאת בעזרת הכלי הדיגיטלי: [Jamboard](#) (בשני צבעים שונים).

שאלות לדיון במליאה

- מדוע, לדעתכם, יש בכל מדינה בעולם קריטריונים לקבלת אזרחות? מדוע מדינות אינן מעניקות אזרחות לכל מי שמעוניין בה?
- מדוע, לדעתכם, קבעה מדינת ישראל דווקא קריטריונים אלו להענקת אזרחות? האם לדעתכם הקריטריונים מוצדקים או שאולי הייתם משנים אותם?
- מדוע חשוב שתהיה לנו אזרחות? מה זכות זו מקנה לנו? מהן החובות הנגזרות מזכות זו? למורה: קישור [לדוגמות](#) לזכויות ולחובות [האזרח](#).

חוק האזרחות 1952 קובע שבע דרכים לקבלת אזרחות ישראלית

1. מכוח חוק השבות – (עקרון דין הדם) חוק השבות קובע את זכותו של כל יהודי לעלות לישראל ולהשתקע בה. בזכות נכללים גם ילד ונכד של יהודי, בן זוג של יהודי, בן זוגו של ילד ושל נכד של יהודי. לא נכלל בה אדם שהיה יהודי ושהמיר את דתו מרצון. יהודי הוא כל מי שנולד לאם יהודייה או שנתגייר והוא אינו בן דת אחרת. קבלת האזרחות למי שחל עליו חוק השבות נעשית אוטומטית ברגע עלייתו לישראל. למעט מקרה ששר הפנים נוכח שהמבקש פועל נגד העם היהודי או עלול לסכן את בריאות הציבור או את ביטחון המדינה או שהוא בעל עבר פלילי העלול לסכן את שלום הציבור.

תחילה קבע חוק השבות כי "כל יהודי זכאי לעלות ארצה". המשמעות המדויקת של מיהו יהודי לא הוגדרה בחוק והייתה נתונה לפרשנותו של בית המשפט. בעקבות בג"ץ שליט, הוכנס ב-1970 תיקון לחוק (סעיף 4 ב') שהגדיר הגדרה דתית הלכתית את המושג "יהודי": "יהודי הוא מי שנולד לאם יהודייה או נתגייר והוא אינו בן דת אחרת". בנוסף, הורחבה ההגדרה גם לילד ולנכד של יהודי, לבן זוג של יהודי וכו'.

2. מכוח ישיבה בארץ – זכאים לאזרחות תושבים קבועים (לא יהודיים), ערבים, דרוזים ואחרים, החיים דרך קבע בישראל מיום הקמת המדינה.

3. מכוח לידה (עיקרון הדם) – זכאי לאזרחות מי שנולד לאזרח ישראלי, בין בארץ בין מחוצה לה.

4. מכוח אימוץ – זכאי לאזרחות מי שאחד מהוריו המאמצים הוא אזרח ישראלי.

5. מכוח לידה וישיבה בארץ ("עיקרון הקרקע") – זכאי לאזרחות לא יהודי שנולד בארץ לאחר הקמת המדינה אם הוא תושב ישראל בשנתיים שקדמו לבקשתו ואם לא הייתה לו אזרחות אחרת מעולם ואם הגיש את הבקשה בין גיל 11 לגיל 21 (אפשר לא לאשר לו את הבקשה אם הורשע בעבירה של ביטחון המדינה או שנידון למאסר של שנתיים ומעלה בשל עבירה אחרת).

6. מכוח התאזרחות – שר הפנים יעניק את האזרחות אם ימצא זאת לנכון לבגיר שנמצא בישראל, הזכאי לישיבת קבע בישראל, היודע מעט את השפה העברית ושוויתר על אזרחות קודמת או שהוכיח שיחדל להיות אזרח חוץ, שהשתקע בישראל או שמתכוון להשתקע בישראל. בעבר, לפני הענקת האזרחות, נאלץ המבקש להצהיר שהוא יהיה אזרח נאמן למדינת ישראל. בחודש אוקטובר 2010, כפי שוודאי שמעתם או קראתם, שונה הסעיף בחוק האזרחות (סעיף 5ג) אשר כונה גם בשם "חוק הנאמנות". השינוי מחייב כל לא יהודי שמבקש להיות אזרח ישראלי להצהיר נאמנות למדינת ישראל במדינה יהודית ודמוקרטית, ולא מאפשר עוד להסתפק בהצהרת האמונים "אני מצהיר שאהיה אזרח נאמן למדינת ישראל". התיקון לא מיועד לחול על יהודים אשר מקבלים אזרחות מכוח חוק השבות, שימשיכו להידרש לנוסח המקורי בלבד.

7. מכוח הענקה - שר הפנים רשאי להעניק אזרחות לקטין תושב ישראל על פי בקשת הוריו או לבנו הקטין של אזרח ישראלי על פי בקשת הוריו או לתושב ישראל שמזדהה עם ישראל ואשר הוא או בן משפחתו (בן זוג, הורה, בן ואח) שירתו שירות פעיל בצבא או פעלו למען קידום הביטחון, הכלכלה או כל עניין חשוב אחר לאינטרס של המדינה.

דוגמות לזכויות ולחובות האזרח

זכויות האזרח

- הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת
- חופש ההתארגנות
- הזכות לקבל דרכון ישראלי, לצאת מהמדינה ולהיכנס אליה בכל עת
- הזכות לקבלת הגנה מהמדינה
- הזכות לקבלת קצבת ילדים
- זכות הצבעה לרשויות מקומיות
- זכות לביטוח בריאות ולהשתייכות לאחת מקופות החולים
- המדינה דואגת לאזרחיה בכל מקום בעולם: בחילוץ מטיילים, בחילוץ ישראלים מאזור סכנה ועוד.

חובות האזרח

- חובת תשלום מיסים
- חובת שירות ביטחון
- חובת נאמנות למדינה

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

שיעור 1

נסיים את השיעור בצפייה בשלושה סרטונים ובדיון בנוגע להם:

- אלברט אסקולה מקבל אזרחות
- הפליטים שמבקשים להתגייס לצה"ל
- גירוש ילדי העובדים מהפיליפינים

מטרת הסרטונים להמחיש לתלמידים את מורכבות הסוגיה של הענקת אזרחות וקבלתה (למי שאינם זכאים לכך מתוקף חוק השבות או חוק האזרחות).

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלה לסיכום

- לפי דעתכם, למי משלוש הדוגמות מגיע לקבל אזרחות?
- עם מי הכי הזדהיתם? מדוע?
- האם אתם גאים באזרחותכם הישראלית? פרטו.

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

שיעור 2

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

בשיעור זה, נחשף לעבירה פלילית של קנייה ומכירה של תעודות זהות.

נצפה יחד בכתבה: בין 500 ל-2,000 ש"ח: כמה קל לקנות תעודת זהות מזויפת?

הכתבה מתארת תופעה חברתית פסולה של מכירה ושל קנייה של תעודות זהות מזויפות.

שאלות לדיון

- מה דעתכם על הסרטון שבו צפיתם כעת? אילו מחשבות הוא עורר בכם?
- מהן הסיבות שבגינן אנשים מעוניינים לקנות תעודת זהות מזויפת?

שיעור 2

פתיחה

גוף – מהלך

סיום

ניהול דילמה –

מקס הוא חייל ביחידה קרבית. ברי, אחיו הקטן, שוהה בארץ (ללא אזרחות ישראלית) ויש סכנה שהוא יגורש אם רשויות האכיפה יעצרו אותו. מקס מתלבט מה לעשות, כיצד לסייע לברי. חבר טוב של מקס הציע לו לרכוש לאחיו תעודת זהות מזויפת. **כדי להעצים את הדילמה, אפשר להקרין למשתתפים את הסרטון: אחיו בן השמונה של חייל קרבי מועמד לגירוש:** חייל קרבי שעלה מאחז בקיסטן הצליח להביא את אימו ארצה מתוקף נוהל המאפשר תושבות להורים של חיילים. אבל מה עם אחיו בן השמונה? זה כבר סיפור אחר. כעת הילד מועמד לגירוש, והאם נקרעת בין שני ילדיה.

מהלך הפעילות

1. **בירור ומיקוד הדילמה וניסוחה בהנחיית המורה:**
 - מהו הקונפליקט שבו הגיבור נתון?
 - כיצד הייתם נוהגים במצבו? מדוע?
 - האם יש לכם הצעות או פתרונות נוספים לדילמה?
2. **עבודה בקבוצות על פי הנחיות.**
3. **חזרה למליאה וקיום דיון – שאלות לדיון במליאה.**

שאלות לדיון במליאה

- מה דעתכם על הנימוקים שעלו?
- האם בעקבות הדיון שיניתם את דעתכם? הסבירו.
- מהו הערך המוביל כאן, לדעתכם? באילו ערכים הוא מתנגש?
- מה הייתם עושים במקום מקבלי ההחלטות לאחר ששמעתם את הטענות בעד ונגד?

עבודה בקבוצות

- המורה יחלק את חברי הכיתה לארבע קבוצות: שתי קבוצות בעד ההצעה של החבר (רכישת תעודת זהות מזויפת על אף שזו עבירה על החוק) ושתי קבוצות נגד.
- בקבוצה, כל משתתף יציג את נימוקיו. לאחר מכן, המשתתפים יקיימו דיון במטרה להגיע להסכמה קבוצתית על הנימוקים העיקריים.
- כל קבוצה תכתוב על לוח, על בריסטול או על שקף את הנימוקים הקבוצתיים בעד או נגד הגירוש.

במליאה

- ניהול שיח פתוח. המורה יאפשר למשתתפים לשאול את נציגי הקבוצות שאלות להבהרת הטיעונים שכתבו על הלוח.
- **אפשר לעודד לדיון באמצעות שאלות**
- מה דעתכם על הנימוקים שעלו?
- האם בעקבות הדיון שיניתם את דעתכם? הסבירו.
- מהו הערך המוביל כאן לדעתכם? באילו ערכים הוא מתנגש?
- מה הייתם עושים במקום מקבלי ההחלטות לאחר ששמעתם את הטיעונים בעד ונגד?

למורה: חשוב להדגיש שאין תשובות נכונות ולא נכונות – כל הדעות לגיטימיות.

רוצים לדעת מה היה סוף הסיפור במציאות? להלן קישור.

שיעור 2

פתיחה

ראינו כי נושא האזרחות הוא מורכב ואינו מובן מאליו, כי יש לא מעט אנשים שמשוועים לאזרחות וכי מקבלי ההחלטות מתמודדים לעיתים עם דילמה לא פשוטה.

לאחרונה, עלה לכותרות הנושא של קהילת העבריים מדימונה, אשר חלקם חסרי מעמד ומועמדים לגירוש.

גוף – מהלך

סיום

לסיכום ולמחשבה

- האם אפשר לקשר את הכתבה על קהילת העבריים לדילמה שבה דנתם?
- מה דעתכם על מצבים שבהם אנשים נאבקים על אזרחות ישראלית, ושהאזרחות שלהם (בניגוד לאזרחים שקיבלו את אזרחותם מתוקף חוק השבות או חוק האזרחות) אינה מובנת מאליה?
- במשפט אחד, מה קיבלתם משיעור זה?

שיעור 3

פתיחה

המנחה יקרין, יחלק או יציג למשתתפים את השיר "תעודת זהות" של להקת פיקוד צפון. השיר עוסק בזהות ישראלית, ולמעשה מציג התלבטויות בנוגע להגדרתה (בין זהות אישית לזהות קולקטיבית).

גוף – מהלך

סיום

שאלות לדיון במליאה

- מדוע כותב השיר מכנה את עצמו "ישראלי מנוכר"? מדוע הוא מבולבל לדעתכם?
- מה הפתרון שכותב השיר מציע על מנת להתמודד עם רגשות הניכור שהוא חש? מה דעתכם על כך?

תעודת זהות

להקת פיקוד צפון מילים: דודו ברק לחן: אילנה אביטל

מן התורה באתי עבד עברי,
מן הגלות יהודי ערירי,
כאן אני ישראלי מנוכר,
שב ושואל מה אני בעצם?

אם רק עברי – אדבר בעברית,
אם יהודי, בלאדינו שירית
ואם אני בן הארץ הזאת
אדבר שבעים ושבע שפות.

אז מה תגיד ידידי,
האם עברי אני,
אולי יהודי?
ישראלי אני
או סתם בן אדם?
שמא בן בלי שם וארץ ועם.
יחד אתה ואני –
אתיופי,
מרוקני
ופולני,
רוסי ותימני
ריבוא נידחים
יחד עד עולם
בשבת אחים.

וכעברי חי בי זמר דוד
וכיהודי כינורי שוב מרעיד
ישראלי מנגן בי שלום,
אל אלוהים – איזה שיר הולך בי...

יש לי עבר והווה ועתיד,
יש לי מחר ואתמול ותמיד,
כן, אנוכי בן הארץ הזאת
ומזמר בים ניבים ושפות.

אז מה תגיד ידידי...

שיעור 3

בשלב זה, המשתתפים יתחלקו לקבוצות. להלן שתי אפשרויות לעבודה קבוצתית:

- אפשרות א' – דיון בקטעי קריאה "זהות ישראלית"
- אפשרות ב' – תמונות מייצגות זהות

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון במליאה

- נמקו את בחירתכם הקבוצתית (מדוע בחרתם בקטע או בתמונה?).
- לדעתכם, במה שונה הזהות הישראלית מזהות של אזרחי מדינות אחרות?
- האם הייתם מגדירים את הזהות האישית שלכם כישראלית? במה האזרחות האישית שלכם שונה מזהות הקולקטיבית שהופיעה בקטעי הקריאה או בתמונות שבחרתם?

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

דיון בקטעי קריאה – זהות ישראלית

לפניכם קטעי קריאה העוסקים בזהות ישראלית. עליכם לדון בהם בקבוצה ולבחור בקטע שמייצג לדעתכם

בצורה הטובה ביותר את הזהות הישראלית בימינו

השחקנית יבגניה דודינה, מדליקת המשואה לתפארת מדינת ישראל: ההצגה הראשונה ששיחקתי בארץ הייתה ללא מילים. אחר כך חודשים שיחקתי בעברית בלי להבין אף מילה. את הסטאז' שלי בשפה עשיתי עם נהגי מוניות בתל-אביב. הם היו האזניים הישראליות שלי למונולוגים שלמים מהצגות שניסיתי לזכור. הם הקשיבו בלי להבין מילה בבלייל הצלילים שניסיתי להפוך למשפטים בעברית... עוד היום בראיונות לעיתונות תמיד מגיעה השאלה: "האם את מרגישה ישראלית?" 18 שנה של חיים בתל-אביב כנראה לא מזכים אותך אוטומטית בתעודת הישראליות. אני תמיד שואלת בחזרה: למה הכוונה להרגיש ישראלי? מעולם לא קיבלתי תשובה. אני מדליקה משואה לכבוד התיאטרון ולכבוד העלייה. שני דברים שאני חלק מהם והם חלק בלתי נפרד מישראל, מאותו פסיפס של תרבויות שהופך את המדינה הזו למה שהיא. בשבוע שעבר הופעתי בטקס המרכזי לציון יום השואה והגבורה ביד ושם. היום, ערב יום העצמאות, אני מדליקה משואה לתפארת מדינת ישראל. אני עדיין לא קיבלתי תשובה מה זה להיות ישראלי. מה שבטוח שאני כבר מרגישה שייכת. (מתוך הארץ, 28.4.2009)

האם קיימת כיום "זהות ישראלית"? מי אתה, הישראלי? מתנחל בגדה, עוטה דובון וטלית, חובש כיפה ומניף תת-מקלע? חרדי מבני ברק, הסר למרותו של האדמו"ר, תושב שינקין, בעל תסרוקת מחזרה המושכת תשומת לב? עולה מרוסיה, הגאה בשפתו ובתרבותו, או עולה מאתיופיה, הנאבק להכרה מצד הרבנות הראשית? חוזר בתשובה, השב אל המעיין ונוטש את עוולות העולם המודרני, אשכנזי המבקש לשמוע מוסיקה קלאסית, או מזרחי המעדיף מוסיקה מזרחית? או שמא רוב דומם של ישראלים, חילוניים בהשקפת עולמם, אך מבקשים לשמור על קשר למסורת אבות, מבקשים שלום עם ביטחון, רוצים קדמה כלכלית, ואלי סתם לחיות ככל האדם? ומה על האזרחים הערבים של מדינת ישראל? כמובן, אפשר היה לנסח את כל הפסקה במין נקבה, מה שהיה מתאר חמישים אחוז לפחות מן האוכלוסייה... מתוך: אניטה שפירא, יהודים, ציונים ומה שביניהם, עם עובד, 2007

דיון בקטעי קריאה – זהות ישראלית

סמי מיכאל, שעלה מעירק בצעירותו, אמר על הזהות הישראלית: שנים ביקשו לשכנעני כי עלי להתבייש בגלות, כי כדאי להתנער ממוצאי ומוטב שאשכח את שפת אמי. הפרס הנכסף היה הזהות הישראלית שופעת הגאווה. כמעט כולם נכנעו ללחץ האוויר של החברה הקולטת... והנה כעבור שנים רבות אני מגלה כי דווקא ישראל המוסמכת אינה שוכחת. היא מזכירה לי כי שורשי נעוצים בבגדאד. כלומר, לזהות הישראלית קדמה זהות אחרת. כאילו שתי הזהויות הן שתי שכבות גיאולוגיות שונות, אך לשם מיפוי השכבה העליונה יש לחשוף ולהגדיר את השכבה התחתונה... בנקודה זו אני חי עם זהות חצויה: ההווה שלי פוסל את עברי, ועברי מבקש לחסל את ההווה... הזהות הישראלית מבלבלת ומבולבלת, אך היא קיימת בצורתה הבסיסית והמאחדת כמו כל זהות אחרת שנוצרה במאה הזאת... בתור יוצא ארץ מוסלמית למדתי לחיות עם קרעי זהויות... (שרה אהרוני ומאיר אהרוני. אישים ומעשים בישראל, ספר היובל, הוצאת מקסם, 1998)

אז מה טבעה של הזהות הישראלית היום? אין זהות ישראלית אחת. יש זהות "ממוקפת" (ישראלי עם מקף): ישראלי-דרוזי, ישראלי-אתיופי, ישראלי-חרדי וכיו"ב... אז מה יותר חזק, הצד הימני של המקף (הישראליות) או הצד השמאלי (הייחוד הפרטיקולארי)? זה תלוי כמובן בקבוצה. אצל החרדים והערבים, הצד השמאלי עדיין יותר חזק. לעומת זאת אצל העולים מחבר המדינות הצד השמאלי – הזהות הרוסית – הולך ונחלש עם הזמן והצד הימני (הישראליות) מתחזק. אבל בהכללה רחבה ניתן לקבוע שהמכנה המשותף הישראלי נחלש עם הזמן כיוון שהדבק החשוב מכל – האתוס הציוני, נחלש והולך... לכן הרבה מאוד ישראלים חילוניים תרים אחר זהויות אלטרנטיביות לצד הזהות הישראלית. זה יכול להיות המקצוע, התחביב (למשל אספנים, חובבי טיולים או אופנועים וכו'), אפילו אהדה לקבוצת ספורט בארץ ובחו"ל... התהליך הזה מואץ ועוד יואץ בהרבה בעקבות התפתחות האינטרנט, כיוון שהרשת הגלובלית הזאת יוצרת מסה קריטית של אנשים עם מכנים משותפים ברחבי העולם שהופכים בסופו של דבר לקהילות. אלה עדיין קהילות וירטואליות, אבל מדובר בתופעה שתשנה את מפת הזהויות בעולם. (הסוציולוג עוז אלמוג. מפנה, מס' 51, תשרי תשס"ז, אוקטובר 2006)

מדברי חנא אבו חנא, משורר וסופר: אני מרגיש את עצמי קרוע בין שני עולמות, ניצב באמצע. מצד אחד אני ערבי, והחברה כאן דואגת להזכיר לי זאת בכל הזדמנות. מצד שני אני חי במדינה שאני חייב לה נאמנות וציות לחוקיה. בהיותי ערבי אני מושפע גם מדעות המושמעות בעולם הערבי. כיוון שהערבית היא שפת האם שלי, אני שומע תחנות רדיו מכל ארצות ערב... ומקשיב גם לשידורי ישראל בערבית. בכל הקשת הזאת יש גוונים שונים – כל גוון והאמת שלו... נכון אני בן העם הפלסטיני. אהיה מאושר אם יזכו הפלסטינים במולדת משלהם. אהיה מוכן לעזור למולדת הזאת כמיטב יכולתי, בתרומות כספיות, אולי בייעוץ. אך אין בדעתי לעקור למדינה כזאת, אם וכאשר תקום. אני אזרח ישראלי ואמשיך לחיות כאן, כמו שיהודים רבים חיים בגולה, נושאים דרכונים של הארצות שבהן הם יושבים, משרתים בצבא ומשלמים שם מיסים, בלי לוותר על הקשר עם מדינת ישראל. אני יודע, שבקרוב ערביי ישראל יש רוב שחושב כמוני. לצערי, זהו רוב דומם, כי במציאות שנוצרה כדאי להיות קיצוניים, אולי מתוך שיקול מוטעה... שיתוף ערבים החושבים כמוני חשוב יותר למדינת ישראל ולביטחונה. (הערבים אזרחי ישראל, משרד החינוך, האגף לתוכניות לימודים ומוסד ון ליר, ירושלים, 1984)

דיון בקטעי קריאה – זהות ישראלית

אני מדבר על הזהות הישראלית כתבשיל מבעבע, שטעמו משתנה ללא הרף. אתה יכול לאבחן את רכיבי התבשיל, אבל כולם יוצרים איזה טעם משותף... הזהות שלי היא ישראלית. הדת היהודית לא משחקת תפקיד. הטריטוריה והשפה זה מה שבונה את הזהות שלי כישראלית. הזהות נקבעת לפי הטריטוריה שהיהודי חי בה. יהודי-ישראלי זה לא כמו יהודי-צרפתי והוא שונה מיהודי אמריקני. לכל יהודי יש זהות לפי הטריטוריה שבה הוא חי. מי שיושב במדינת ישראל ועוסק באופן יומיומי בעשרות החלטות גורליות הרלוונטיות להמשך קיומו של העם, הוא זה שדואג להמשכיות. (הערך: א"ב יהושע, אנציקלופדיה Ynet)

הרב חיים נבון, רב קהילת השמשוני במודיעין: הישראליות שלנו אינה יכולה להיות הגדרת זהות העומדת בפני עצמה. כשמפרידים את הישראליות מן היהדות ומן היהודיות, לא נשאר כמעט כלום: ערב שירי לוחמים, פיצוחים, כמה מערכונים של הגשש, חסמב"ה ושני ספרים של עמוס עוז... זהות אזרחית לא יכולה להוות תחליף לזהות אתנית-לאומית-תרבותית. מהי זהותנו האזרחית? מה העומק שלה? סנטימטר וחצי של צה"ל ומס הכנסה ומכבי תל אביב. אי אפשר לבנות זהות על שותפות במסד ביורוקרטי ובמוסדותיו. שכבת העומק של הזהות שלנו יונקת וניזונה מהעבר הרחוק, ממורשת קדומה, מצלילים שכבר שכחנו מה הם, אבל הם עדיין מעבירים בנו צמרמורת פתאומית... הישראליות המנותקת מהיהדות היא קריקטורה; אין לישראליות כוח עמידה, אם היא אינה נשענת על היהדות העתיקה ומבטאת אותה. מצד שני, יהדותי כיום מוגדרת על ידי היותי ישראלי. הישראליות שהיא אופן הביטוי הנוכחי של היהדות שלנו. למדינת ישראל, מבחינתי, יש ערך דתי; הערך הזה נובע מכך, שאני מאמין שהמדינה מעצבת ומעשירה את קיומנו כיהודים. כלומר: יהודי ישראלי הוא יהודי טוב יותר – או לפחות, צריך להיות טוב יותר – מאשר יהודי צרפתי או אינדונזי. (חנוך דאום, מה אתה יותר – יהודי או ישראלי, ידיעות אחרונות, 2003)

פרופ' אבי שגיא ופרופ' ידידיה שטרן: להיות יהודי פירושו ליטול חלק בקהילה שהעבר הינו יסוד מכריע בכינונה. זהות, תרבות, תודעה, דת ופרקטיקות יהודיות (קיום מצוות ומסורת) הן בעלות עומק היסטורי שראשיתן בעבר הרחוק. יהודי הוא חבר בקהילה היסטורית. להיות ישראלי פירושו להשתייך לקהילה המכוננת על ידי ההווה במקום נתון – ישראל. הישראליות מכוננת בעיקר על ידי המקום; העומק הזמני שלה רזה. הזמן הישראלי במושגים היסטוריים, הוא עול ימים. הזמן היהודי והזמן הישראלי נראים כבלתי מתואמים. המשקל המכריע בקיום היהודי מצוי במסורת העבר הנושאת את מלאות הקיום היהודי. לעומת זאת, הזמן הישראלי הוא זמן ההווה שפניו מופנות אל העתיד. החוויה הישראלית מתגלמת בתחושה של תנועה, שינוי ועיצוב מתמידים. החוויה היהודית מתגלמת בתחושה של כפיפות, המשכיות והכרה בכוח המחייב של העבר. העדר התיאום עלול להתגלם בתחושה של מתח, סתירה וקרע בין היהדות לבין הקיום הישראלי; בין זהות ותרבות יהודית לבין זהות ותרבות ישראלית. מחשבה מחדשת על מתח זה עשויה להפרות בדרך דו-כיוונית. העבר הוא עוגן שממנו ההווה מתעצב ושואב; ההווה מספק פרספקטיבות חדשות לקריאה של העבר. המיזוג בין הזמן היהודי והזמן הישראלי אפשרי. (פרופ' אשר כהן, יהודים לא יהודים, מכון הרטמן, אוניברסיטת בר אילן וכתר, 2006)

תמונות מייצגות זהות

לפניכם תמונות המתייחסות לזהות הישראלית. דונו בקבוצה ובחרו בתמונה שמייצגת לדעתכם את הזהות הישראלית בימינו. אם לא מצאתם כאן תמונה מתאימה, אתם יכולים להציע תמונה משלכם.

שיעור 3

פתיחה

נסיים את היחידה בכך שהמשתתפים יכינו בעצמם תעודות זהות – אישיות או קבוצתיות (בדומה לסרטונים שמקרינים בדרך כלל בפרקים הראשונים של תוכניות ריאליטי).

מומלץ בשלב זה להסביר למשתתפים מהי תעודת זהות (מאפייניה ושלבי הנפקתה).

גוף – מהלך

סיום

שאלה לסיכום

- האם למדתם משהו חדש?
- איך חשוב לכם לקבל את תעודת הזהות שלכם – במסגרת קבוצתית טקסית או אישית (זימון תור בלשכת רשות האוכלוסין וההגירה)? מדוע?

מהי תעודת זהות

תעודת הזהות היא מסמך שהמדינה מעניקה לכל אזרחיה. המסמך מאשר כי נושא התעודה הוא אזרח המדינה. בישראל מקבל האזרח את התעודה במלאות לו 16 שנים, ועל פי החוק עליו לשאת אותה תמיד ולהציגה בפני נציגים מוסמכים של השלטון – שוטר, איש כוחות הביטחון וכו'.

התעודה חשובה לאזרח לצורכי זיהוי וגם כדי לממש זכויות שהמדינה מעניקה לו. התעודה משמשת את המדינה לרישום סטטיסטי של האזרחים ולפיקוח של השלטון על אזרחיו.

ברוב המדינות לא מתאפשר להצביע בבחירות ללא תעודת זהות, וכך גם בישראל. להבדיל מתעודת זהות, הדרכון מקנה לאזרח את הזכות לצאת מן המדינה ולשוב אליה. הדרכון משמש כאמצעי זיהוי של האזרח במדינות זרות ומציין את המדינה שהוא משתייך אליה כאזרח.

בתעודת הזהות מופיעים הפרטים הבאים: מספר הזהות, שם משפחה ושם פרטי, שמות ההורים, תאריך הלידה, מקום הלידה, המין, הלאום. מאז שנת 2003 לא מופיע הלאום בתעודה הזו, אלא סדרת כוכביות במקום זה כיום, ההבדל היחיד בין תעודת זהות של תושב יהודי לתושב שאינו יהודי הוא בציון תאריך הלידה העברי, בצד הלועזי, לתושבים בני הלאום היהודי.

בספח לתעודה מופיעים הפרטים הבאים: שם משפחה קודם, שם פרטי קודם, מצב אישי (רווק/ה, נשוי/אה, גרוש/ה, אלמן/ה), שם בן/בת הזוג ומספר הזהות שלו/ה, מספר אישי בצה"ל, תאריכי לידה של הילדים עד גיל 18 וכתובת המגורים.

החל מחודש יוני 2017, מונפקות תעודות זהות ביומטריות בלבד. תעודת זהות ראשונה מונפקת ללא עלות. הנפקת תעודת זהות מתבצעת בכל אחד ממשרדי לשכת רשות האוכלוסין וההגירה (משרד הפנים)

[הגשת בקשה לתעודת זהות – אתר לשכת רשות האוכלוסין וההגירה \(משרד הפנים\)](#)

[מהי תעודת זהות ביומטרית – סרטון](#)

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מיומנויות הבוגר 2030

כותרות	#	סוג המיומנויות
מיומנויות קוגניטיביות	1	אוריינות שפתית
	2	אוריינות מתמטית
	3	אוריינות מדעית
	4	חשיבה ביקורתית
	5	חשיבה יצירתית
	6	אוריינות דיגיטלית
מיומנויות תוך אישיות	7	מודעות עצמית
	8	הכוונה עצמית
מיומנויות בין אישיות	9	מודעות חברתית
	10	התנהלות חברתית
	11	אוריינות גלובלית
מיומנויות גופניות	12	אוריינות גופנית ובריאותית

ערכים

ערכים	פירוט
אהבת דעת וחדוות למידה	1. עידוד סקרנות ועניין 2. שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות 3. מחשבה עצמאית ויחמה
מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית	1. הכרת ערכים יהודיים ודמוקרטיים ומחויבות להם 2. כיבוד סמלי המדינה ושמירת החוק 3. שירות משמעותי 4. השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה
כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל	1. מחויבות לערכי המורשת והתרבות הייחודיים לכל קבוצה 2. הכרה מכבדת של תרבויות ושל מורשות שונות במדינה
כבוד האדם והמשפחה	1. כבוד לאדם, לזכויותיו, לתרבותו, להשקפותיו ולחירויות היסוד 2. שמירה על קדושת החיים 3. כיבוד ההורים והמעגל המשפחתי
צדק חברתי וערבות הדדית	1. סולידריות ועזרה לזולת 2. מעורבות חברתית ואזרחית 3. מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי

משרד החינוך - מינהל חינוך ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

סרטים

